

MA-119

Savanyúvízű tócsák
képrajzi adattár

MA-119

Gyűjtő:

Szabó Bertalan

Gyűjtés ideje: 1952 - 54.

Tócsák, leírások

4 lap, 1 térkép

Földrajzi mutató; közlekedési
szemlélet, XXXIII

Iratgyűjtő

MSZ 5617
PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Feltárolás

Az anyag az országos kft. 129. tétel alatt

129.

RIPPL-RÓNAI MÚZEUM KAPUSVÁR

Nagyberény

község

Monográfiája. —

A Zitás Bertalan középiskolai tanár által készített műből azok a részletek, amelyek szorosabban véve Nagyberény községre vonatkoznak.

MA-119 1/24/2

NAGYBERÉNY

(JELENLEGI-KÉPE)

SOMOGY MEGYE

TÁBI JÁRÁS

M: 1:50,000

KÉSZITETTE:

*H. Szendrői
Kéz*

Kedves Városmi Elnökség!

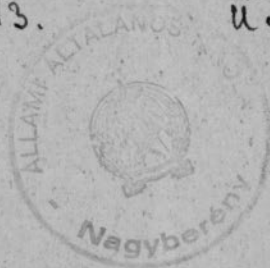
Szokat idején, 1952-ben Zita's Birtalan vállaltat művészetek egység (ami's
egyetem mellett) a község monográfiajának az elkészítését. 1953-ban el-
helyezték a községtől, amikorra a munka is annyira készen volt, amenny-
nyire ma. A nagy fegyverben a művet lezárólagos elkészítés, azonban
azonnal vissza kellett küldeni azt honfi elnökség, mi táviratiilag
kérte meg.

A mellékelt rövid munka Zita's Monográfiajának a kivonat. Mivel
az osztályi csoport (Jab) felszólított, hogy azonnal küldjem be, mert
a község bizottság, kivonatolva küldöm Zita's elnökség munkáját.
Az esetleges kiegészítéseket, mellékleteket példólag megküldöm.

Nagyberény, 1954. szeptember 13.

Üdvözléssel:

Jenő Városmi
1954. 09.

Nagyberény monográfia.

Fekvése.

Kis-Somogy szélén, Siófoktól 16 km-nyire fekszik a Kis-Keppány patak mellett. Halmek veszik körül, kivéve az Adand felé hajló területet. völgykötélpályán fekszik. Északnyugatra Sem, északra Adand község, délnyugatra Darány-puszta, Megyer, keletre Kis-és Nagy-Nánderpuszta és Repec-puszta határolja. Régi idők szerkesztése szerint a község alapításának alapja egy ferres /gödör./ Legelő útca a mai tepmlen-domb környékén és egyfelől az adandi utnaa tartva lefelé a régi községhez a irányát követve.

Az u.n. Bzeinsza akkor még mecsaras terület volt.

Története.

A község fekvése és természeti adottságánál fogva településre nézve ósdi idők óta kezdve előnyös volt. Ivóvizet, védelmet biztosított a sűrű erdőbirtok Balatennax idáig lenyúló nádasa. Adatok bizényítják, hogy a környéken már a jégkereszkben is élt ember. Asatások bizényítetták ezt. Nagyberény határában is gyakran felbukkant egy-egy csiszelt kőbalta /Kedvetleges agyagedény-törmelék./ Kőbalta és agyagedény-leletek 1952-ben szőlőföld fertetése alkalmával Debahog-on, Tardék szőlőjében került elő. / A rómaiak idejében fentes hadiut vezetett a község határában. Ennek nyemai még egy-két évtizede is léteztek. Ezt bizényítja, hogy szentás közben idők folyamán római pénzdarabok kerültek felszínre. A népvándorlás is nyemet hagyott. Többször idők hátra az államok és az azadárakaty Hannónk kereszténység felvétele utáni időkben az az adat, hogy Pannónia a salzburgi érsek irányítására alá tartozott. A kenfoglalás idején az Árpád-nemzetségéből származó Megyer-törzs birtokát képezte a környék, élénk bizényíték ennek a Megyer, később Keppány-Megyer községnev. A vidék nemad népének településre alkalmas volt. A kalandozásra induló magyarok ezen az idéken is átvenultak. A vidék később Keppány-vezér birtokához tartozott. A Keppány-féle lázadás leverése után Szt. István az egész népet rabszolgaságra azarta korhozatni. A pannenalmi apátságának erős adót kellett fizetnie velekul egész a mohácsi vézig. Okleveleink két községet is emlitenek.: Nagyberényt és Kisberényt. Kisberény létezését bizényítja a maem környéken talált téglatörmelék. Nagyban háromféle települése időszakot említhetünk:

1. a tatárjárás előtt, tehát a legidősebbet,
2. a tatárjárás után,
3. a török kiűzése után.

Az ősi falu képét elképzelhetjük, esetleg az ülőnevek alapján. /Ülőneveket később említjük/. Földrajzi fekvését tekintve ugynevezett halmazfalu lehetett /földbevéjt putrik, nádfedéllel, vagy veszőből fent sásal./ Az eltelhető faházak maradványait is itt-ott fellelhetők voltak. A falu neve is berek, berényes vidéktől származik. Kőn A "nagy" előnév megkülönböztetés a kisebb szomszéd faluól. Lehetséges azonban, hogy Nagyberény, mint anyaközség szerepelt. A község legnagyobb részének keletkezése sa sefügg itt is az egyházi birtokok adományozásával. I. László 1082 táján kelt oklevelében a ve zprémi székeskapitlant Berény birtokában is megerősítette. Azt nem tudjuk, hogy szabad magyarok, vagy szeljanép települt-e be. Esetleg mind a kettő. Ellentétben a uraság nevekkal, a népvévek szinmagyarok voltak. Keppány leverése után Theobalt gróf birtoka lett Berény is.

2

III. Béla idejében János levágyok települtek meg itt a környéken is. A tatárjárás idején 1241-43.-ban a királyt üldöző tatárok végigpusztították Nagyberényt is. A király visszatérése után Nagyberény környékére is visszatért a lakosság, helyreáll a rend. A ferrás /ödör/ környékére települtek is. A talaj egyenletlensége miatt rendszeretlen a település.

1268-ban a királyné Erdőkecsénya, Nyim, Berény határában két ekolaj /aratum/ földet adományozott hívének, Csák Maténak. 1289-ben már véglegesen Nagyberény nevet kapta. 1320 - 77-ig terjedő időkből 104 oklevelet őriznek Nagyberényre vonatkozólag. 1332-ben-37-ben egy pápai tizedlajstrom is emlékezik a községről. /Magna-Berény/ 1334-től újra a veszprémi káptalan birtoka a község. Ezta tulajdonjogát 1342-ben lajzlett katarpür is megerősítette. /Kettye, Nagyberény/ Véglegesen a pör lezajlása után, 1422-ben, ért véget a viszálykodás. Zejmend uralkodása idején délvideki pártitások /Kent/ s még inkább a török harcok idején emlékeznünk meg okleveleink Berényről és környékéről. 1404-ben hetivásár-jeget adományoz a király Nagyberénynek. Kisberény az Arpádok idején 1403-tól Semberény néven emlegetik okleveleink. Kisberény a török harcok idején teljesen elpusztult. Ma már csak állónév alakjában él emléke. Hunyadiak és Jagellók idejéből származó adatok nem maradtak fenn. A Dózs-féle paraszthaberuban a lakosság nem vett részt. Ennek ellenére a Verbóczy-féle törvényt itt is végrehajtották. Fordulópontot jelent Nagyberény életében is a mohácsi vész. A török hódoltság idején a török őrség területe Nagyberényen át Babonyig lenyúlt. A török embertelenség módja nem került el a községet sem. A török hódoltság emlékét számos területi elnevezés őrzi. Pl. Dzsingha. /Mocskarat jezent./ A nagyberényi temető környékén található egy török vár romja.

A reformáció híveket szerzett Nagyberényben is. Megkezdődnek a vallási villongások. Valószínűleg Hevői István volt az első református lelkipásztor. Nagyberény lakossága a II. Rákóczi-féle szabadságharcban nem vett részt. A szatmari békekötés után, 1711, Berényben ismét megkezdődik a normalis élet. A felszabadító harcok után, 1714-ben, február 28-án, a veszprémi káptalan a megtelepedése engedély szerint Ferró Péter, Kiss Lukács, Papp István, Szismadia /Mészáros Gergely/ engedélyt kapott, hogy Nagyberényben újra hajlékot építhessenek. Az engedély egyúttal előírta a lakóházak építésének módját is. /Fából vert állal és valyer./ Négyévi adómentességet kaptak bizonyos bevezeltatások ellenében. /Szarvas, őz./ Református egyház anyanyai szerint ez időben is fennáll az Alvinczy nevi lelkipásztor után Bajami Ádám, majd 1740 körül Hellóssy Mihály lelkipásztor nevével találkozunk. A székeskáptalan 1702-ben visszafoglalta birtokát. Kegyura lett újra az egyháznak. Nemcsak az újonnan megalapítandó római katolikusoknak, hanem a török hódoltság idején megerősödött reformátusoknak is. 1720-ban kelt adatek szarhat Nagyberény, Kettye, Sem, Pöcsze, Ocsmány községek, illetve puszták határainak megállapítására bizettségget kilt a székeskáptalan. Meg is vonják a katarmentyéköt. 1747-es adatek szerint 70 római katolikus és 97 református házaspar alkotta a községet. Az elpusztult templomok helyett a katolikusok fából építettek templomat Szt. Imre tisztelőtérére. /1747-ben/ 1750-ben épült a kőtemplomuk, szintén Szt. Imrének ajánlva.

A református templom is fából épült. 1746. márc. 11 vagy 12-én a berényi református eratóriumot / imaház volt, sövény és tömött cser épület, naddal fedve /, a veszprémi káptalan mint földesúr és kőgyúr, a rem. kat. lakosokkal lerombeltatta. Az itteni református hívek szabad vallásgyakorlatát II. József engedélyezte újra 1786-ban. 1700-ból származó népességi adat: Nagyberényben van 417 katolikus, 133 református, tehát számban erősen megfogyott. 1772-nem a székeskáptalan pörbe fog. Semmal és Darannyal. A pörört megnyeri.

Nagyberény 1860-tól terjedezett. A nádasszót is kiirtotta. A ferras szét-folyó vizét rendezte. Beépült a két templom környéke. A falu vezetése a papek kezében volt, részben a tanítókéhan. A papi járandóság egész rész, a tanítói fél rész volt.

A Dicsőszent-környéke is beépül. A református parócia környéke is. Perese mindentől zamelni kellett a természeti adottságokkal. Hepe-hupás terület, vízmosás gyakori jelenség.

A hazai számozása építkezési sorrendben történt, egészen a legutóbbi időkig. Hivatalos utcanevek nem voltak. A világesemények híre elkerülte sokszor ezt az eldugott falut idősebb ember mesélt kb. 1800 évi felkelésről, illetve a Tassonyi-féle lázadásról. Allitása szerint két nagyberényi ifjú is ott volt. Mindkét egyház feljegyzésében szerepel az 1851-es keletrajz. Nagyberényben is szedte az eldöztaitát.

Az elhanyagolt utak miatt az 1800-as években Sebri József is garázdalkodott Nagyberényben. Az 1860-as években itt járt Patkó Pieta is, a másik híres betyár-vezér.

1844-ben itt is szabadságtörzsvései voltak a népnek. Az 1848. 49-es ferradallem után a székeskáptalan birtokaiból kb. 2000 hold földet osztotta ki. Ezekből a földesből a csellárság és jobbágyok nem kaptak. A tanítók és papok Jellasics hadának közeledésére lelkesítették a népet. A nép harcolt a maga házáért. Keszthely Lajos szava Berényre is eljutott: sokan vonultak be lelkesítő szavára.

A szabadságharc leverése után itt is megterhelással élt az eztrák hatóság. 1856-ban hatalmas tűzvész elpusztította a község felét. Péter Sándor ref. lelkes izgalom és veszteség miatt elhagyja a falut. Az általános választóje-kiszélesítő-ekör, 1871-ben a központok között Berény is szerepel. Ez nem jelentette a nép jogának a gyarapodását. 1878-ban a fellépő inség itt is érezteti hatását. Az általános népnövekedés következtében Berényből is sokan kivándoroltak Amerikába.

1905-ben aratósztrájk volt a községben. A sztrájkot a hatóság vezetésével leverték.

Az első világháberu nem hozott lényeges változást a lakóság életében. Nem ez volt a helyzet a II. világháberu után. Mint országunkban itt is hatalmas kulturális fellendülés, gazdasági javulás állt be a felelőabadulás után.

Éghajlat.

A község és környékének hőmérséklete, mint általában Dunántulán, 20°C. A lemelegobb téli és leghidegobb téli napok között néha 65°C hőmérsékleti különbség mutatkozik.

Szél, csapadék.

Valahán hatalmas kitarjedésu erdőségek öveztek Nagyberényt. Természetesen hatása megnyilvánult az időjárás terén is. Természeti adottságai miatt erősen szeles vidék. Uralkodó szele északi és nyugati. A szék rembelő hatással Nagyberényt megvédi a szarcsaga. A talajmenti fagyok sok esetben kárt okoznak a községben, pl. 1951/52-es években.

Természeti növény- és állatvilága.

A szelíd gesztenye kevés. Gyertyán, szil, tölgy, cser, erdei vörösfenyő található nagyobb számban. A nyír, nyír és hárs is gyakori. A lapos területen rengeteg a nád, és kaka.

Az erdőben szarvas, őz, vaddisznó, mókus, barz, nyest, róka, sőt farkas és vadmacska is volt a XVI. századig. A vadnyúl tanyát ver erdőn, szentőföldön, de az egér, ürge hörcsög is. A mecsera nádas helyeken a víziszarnyasok tömegleg: vadlud réce, szarcsa, bölömbika, a rémek fajtái, daru, gólya is. A ragadozókat: sas, ölyv, kánya, vércse, sarvally képviselték. A török időkben a kasselyi is ellátogatott. A vétésekben a varju, szarka, fűrj, bibic, feryly is gyakori.

A török és német báber pusztította nyoman a tej képe is megváltozott. Ma már csak a nyoma látható a szelíd gesztenyének. Az erdei fák többi faja ma is megvan. Meghosszodott az akác és égerfa is. A legelők sem olyan bővöttek a vízvezetőség miatt. Hiányzik a szarvasszarnya is.

Az állatvilág nem volt eddig nagyon képviselve. Per éve között nyomra bukkantak. Egyenlőre barnaszén. Egy éve elaj ill. petróleumnyomra találtak. Két éve az egyíz dűllőben kaelint leltek.

Természeti földrajz.

A Balatentől a Kiszkeppany felé húzódó völgykötésben venulatan fekszi Nagyberény. Adand kivételével völgyközszaru övezeti : Debahegy / Karakema dűllő feletti Pacskahagy / malem felett/. Mindeztől szőlővel van beültetve. Cserhat itt nemrég barnaszén nyomra bukkantak. Ezeket a dembekat valaha szőlő erdő beritotta. Ma legnagyobb részt szőlőtelepítés. Csak Ireg felé találunk erdő-éret. A község belsége, bár hepe- hupés, völgyben fekszik. A község közepén található a ferras- meata gödör. Az a legjobb ivóvíz az környéken. Székel tisztább, mint a többi kutviz. A víz jódban szegény. A ferras percenként kb. 25l vizet ad. A szétfelyő vizét kb. 70 éve terelték mederbe. A víz belselyi a Keppany patakba. A Keppany a Sióba terkelik. A község nagy része rendezetlenség és a ferras patak miatt hajlamos a laposodásra.

Dűllő nevek.

Mint már tudjuk a falvak hazaraban a dűllők elnevezése népi eredetűek. Ugyan így van Nagyberény is. Nagyon sok dűllő névvel találkozunk. Van olyan is ami nek a nevére még a legöregebbek sem élékeznek. A legtöbb azonban ismeretes, legalább is következtethetünk. 1232. ben Szt. György tiszteletére épült egy templom. Ennek a remjait látta 1747. ben a veszprémi visítaló megyéspüspök. Ennek a közepkeri templomnak a nevét őrzik a Pusztaszentegyházi- dűllő neve. A török hódoltság emléket a Karakema dűllő neve őrzik. Fekete nádas jelent. Valószínű ideig nyulott a Balaten mecsera, nádas része. Ma kaszáló, de víznyós. Dzsizdza törökösen hazik. Mecserat jelent. A malem felé van a Pacskahagy. Kicsit távolabb a Cserhat. / itt találtak kaelint. / Mind a nagy szőlővel van beültetve. Valamikor ott erdő beritotta őst. A Kezsi felé haladva ut mentén, az erdő szélén a betyárvilág emléket őrzik a Szeknya gödör. Egy vízmező mélyén van. Alitt lag a betyerek itt gyilkoltak meg egy gazdag aszerényt. A helytéstét eltemették, a pénzt elvették. Aszeknyaajt kitergették. Ez a gödör a Patkó Pista emléket is őrzik. Ezekből az időkben megmaradt feljegyzések, térképek őruik a dűllők és határrezekek nevait. Adand hatarans van a Bika rét. Régen ökrök és bika legelő volt. Kezsi felé van a Baján völgy Szénétől velt. Ott égett egy Baján nevű kovacs., kb. 150 éve. Erdőirtás a Kender völgyel együtt. Lapi dűllő és a Berek, az Ujfalu felé. Az utóbbi nem szereti a fát, ill. a fa nem szereti a talaját. Hídvé felé van a Tiskés-tó. Tele van galagonya bokerral. Ujfalu mellett a Hamarszó. A nevéredet nem ismerjük. Régi jó módú családok nevét őrzik a Répás völgy. A Vadas eldő Darany felőli erdő hatalmas terület. Sok vadászati és vadászati emléket őriz. Körteleai rét, nevéredete ismeretlen. Csiga völgy csiga alakú völgy a lán. Kisberény falu neve volt.

Az utaz elnevezésének eredete, ugyan úgy történt mind a dülkőké. Pl: Pap-köz, Bördalja, Rétföldi per., Ujcer, Iregi ut stb. A nevek a helyustűkkel kapcsolatosak.

Lakosság földrajz.

A község valószínűleg Szt. István idejében keletkezett. Lakossága szin magyar volt. Ősi foglalkozása földművelés és állattenyésztés volt. A henifoglalkozó magyarok levakat és szarvasmarháikat Nagyberény határában is legeltették. Míg Nagyberény pásztorai atlépítők Nagyberény határat és ennek eredménye keppen megkényszerítik a sertést és a juhot is. Lakosságuk fakéje volt, iránt maradványaink szerint a hármas fergatásu rendszert alkalmazták.

A gabonaféléket csépelezték, vagy állattal nyomtatták, raktáruk vermet, csikókat használtak. Buzát, rezsét, arpat, kölest termeltek. Előferdult len és kender is. Kedvelt gyümölcsféléik voltak: körte, szilva. A szőlőtermelés régikeletű.

Nagyberényben is érezhetővé válik a kaptalani birtokok kulturhatása. Nem csoda, hiszen a le nagyevő kiterjedési birtokok a kaptalanok kezén voltak.

A kereskedelm lebonyolítása vizen, vagy engelyen történt. Hosszu időt vett igénybe ez a szállítási mód.

Nagyberény határa a XIX. század elejéig, -főleg a Kis-Keppány környéke, lépes volt. A földművelés szinte lehetetlen. A török hódoltságig főleg a kalászesek termesztése fejlett. Ipar terén a malom-ipar a legfejlettebb.

A török kiűzése után sok község elpusztult. Nagyberény lakossága is emegekült. Sokig nem is merészkedik elő, csak a kaptalan visszahatására. A földművelés nehezen indul meg. Sok ember elpusztult. Megjelennek a telkes-jebbágyak, s egy-két szabad birtokos. Megkényszerül a jó talajban a tengeri. Ujra előferdül a len és kender. A XVIII. század végén henesedik meg az urgencya, és idegenkedik tőlő ő lakosság. Nagy jelentősége a buzanak, rezsának. Az arpad, zabot takarmánynak termelik. Nagy gondot fordítanak a szőlőtermelésnek. Elég jó ber terem, persze van neha azért neha is.

A lakosság helyzete a XVIII. században.

A lélekszám Nagyberényben: 200-250. 1747-ben: 601

A lakosság fejlődőképes, ~~KERZÁTT~~ a refermatuseknal azenban gysakeri az egyk.

Maria Terézia urbáriumu megszabja a jebbágy-telkes nagyságát, a föld minősége szerint. Nagyberény is ehhez alkalmazkodik. Egész, -fél-, és nyelcadtelkes jebbágyak vannak, -ezen alul szellőrek,

Lakóházak fából, valyerből épülnek. Fedőanyag nád, szalma. Sok a kényelméskáli, un. fűtő. Ma is van még ilyen régi rüledező ház, ami szennyvízja a feltovésínket. Az utcák rendezetlenek. Sok a vizmese és dör. Verítés veezőfenés, vagy naprafergő. /szetyelaszárnak m néjék./ Nagyon ritka a léc, deszakerítés.

1905-ben megnyílik a Kaposvár-Siófeki vasutvonal. Most már könnyen megközelíthető a tábí és a síófeki piac. A piáci cikkek a saját háztartástól vonják el.

Állattenyésztés. A török kiűzése után megfigyeltkezett az állattenyésztés. Nagyberényben is ujra kellett kezdeni mindent. A levakat külföldről pótolják /angol, arabs keveredés/, és Muraközből is. Ugyancsak a szarvasmarhat is. A nagyszarvu "cimeres" áhenet felváltjja svájci, hollandi, és tehén. A sertéseknek is a kereszteződések által ujabb fajta jelennek meg. A juhoknak is már a faja: merinói, Racka, Kisérleteznek a méhtenyésztéssel, a selyemhernyóval is, de ezek nem vertek gyökeret.

Az alsó négy osztályt szerzetesnővérek tanították. 1942-43-ban a református iskolát államsegéllyel újraépítették. A református tanítók nevei közül a következők maradtak fenn: Kovács József, Gábel István, Bernhida Sándor, Peres Arpad, Tety Mihály, Szalay Viktor, Beldi Zsuzsanna, Herváth Károly, Beldi Zsuzsanna és Szalay Viktor 1954-58. tanévekben a hadifogságból visszatérő Herváth Károlyt helyettesítették. 1942-45-ig Beda Péterné, a ref. lelkészter neje helyettesítette Herváth Károlyt katonasága idején.

A második világháború alatt ide is elért a front. 1943-44ben.: ez idő alatt 50-60 százalékos a mulasztás az iskolában.

A felszabott iskolák igazi felszabadulást az államosítás hozta meg. Az állami iskolák elnyerésénél kezdve nehéz volt a szülőket meggyőzni. Az államosítás után az iskolában dolgozó nevelők fáradságtalan munkájának meg volt az eredménye. Az ismeretek terén mutatkozó nagy hiányt már az első év végére sikerült részben pótelniek. A következő, 1949/50-ben 250 a tanulók létszáma, 6 tanulócsoporthal, 6 nevelővel, négy tantermmel. 1949-es tanévtől kezdődően Herváth Károly az iskola igazgatója. Az eredményéről-évről-évre felelős. Az iskola a járás legjobb iskolája címet, és a vándoréremet is elnyeri.

Az orosz nyelv tanítását az 1952-53-as tanévben vezetik be. A könyvtár, valamint a szertár felszerelése is évről-évre bővül.

Ipar, kereskedelem.

A termeléshez szükséges iparészeket találunk. Kevés egyúttal gyög, kevés is volt. Bernar, szíjjártó, asztalos, ács, kerékgyártó, esetleg kődar, meg feltehető csizmadia. Takacsmesterekre is akadunk, - egykori feljegyzések szerint a sok Takács-családnev is hiánytja.

Közegészségügy.

A közfoglalatól kezdődően egészen az első világháberuig Nagyberény orvosszolgálati ellátása nagyon kezdetleges volt. Orvos még nincs. 1910-1911 Adandón volt orvos, aki hetenként egyszer jár át Nagyberénybe pár órára. Sem, Nagyberény és Darány-puszta tart ma is közösen egy szülészot. 1898/99 tanévben zörgalokola nyílt Nagyberényben. Ettől kezdődően gyakori, hogy katasztrófákhoz járnak orvosok. Tanácsait azonban a hivatali közműveltség és szerény táplálkozás terén nem fogadják meg. A második világháberu előtt is, után is, rendelt egy-egy magánorvos. Semet és Nagyberényt letta el a gyárváros terén. Az egyik azonban meghalt, a másik SzTK orvos lett. Most tehát ismét egyszer látogatja hetenként a betegeket az orvos. A helyi, különböző szívbetegedések elég gyakoriak, - ha nem is nagy mértékben.

Közlekedés.

Utak.

Hosszban az utak hiánya miatt a község hónapokig el volt zárva a világtól esőzések idején. 1905-ben épített közúti vasútállomást. Eleinte kecskival, majd gyalogkocsikkal vizszi és hozza a postaküldeményeket. Jelenleg is gyalogkocsikkal látja el a szolgálatot. Telefonszolgálat 1940 óta működik. ---A szemézes falvakba földutak vezetnek. ---Általában falvakban vannak, a falu közepén van csak a feres mellett. vaskerlással el látott hid.

1930 óta kezelő állást látja el az állomás vezetését. rendszeres személy- és teheráru-fergalem van. Az állomás a Tanácsoktól 1,5 km távolságra. A község vasútállomása nagy forgalmat bonyolít le. Ez évről-évre növekszik. Autóbusz-fergalma nincs.

A szemézes falvakal való fergalma.

A rossz utviszonyok hosszú időn keresztül elzarták a falut a környék- től. Erintkezése a szemézes falvakal a vasútvenal megépítése előtt kizárólag kecskival bonyolódott le. A vasútvenal megépítése után leginkább a piaccal rendelkező helyeket /Siófok, Tab/ kereste fel a lakosság el- és eljából.

Ipari szükségleteik legnagyobb részét, valamint ruházatukhoz szükséges anyagot városban, -Siófokon, Tabon, Kaponyvart, Budapestben - szerzik bel.

A lakosság egy része az utóbbi években, főleg a fiatalabbak a falu- től távol /Pét, Székesfehérvár, paltenfüred, és a MAV/ delreznak.

Az ötéves terv eredményei.

Az államosítás előnyeit az iskola fejlődésében, kulturális haladásában láthatjuk legjobban.

A terv látható eredményeit is élvezheti a lakosság. Minden hidat kijavították, egy új falurészt, az "Újfalut" építettek- egészségesebb lakóházakkal. Befejeződött az "Újker," "Rétalja" is. A szeszőrdét vérengző üzemé építették, melynek berendezése is korszerű. A Dzsinzsa /sportpálya/ lecsapolását befejezték. Földművelésszövetkezet létesült. Tau-nax is számos tagja van.

A falu helyzete a felszabadulás után.

A felszabadulás döntő változást hozta a falu életébe. 165 család és szellemi család jut földhöz. Egyenként 3-15 k. a. földet kapnak.

A lakosság száma 1850A befejezetlen falurészek felépültek.

A terv-gazdálkodás, 1951-től működik 14 taggal és 81 held földdel alakult. Ma már 25 tagja van és 286 held földön gazdálkodnak. Modern mezőgazdasági gépeket dolgoznak. A terv munkája jó munkájának meg is van az eredménye.

Kulturális fejlődés.

Iskolás.

MaValkófalusi lakosság kulturális színvonala I. István idején /ha akkor alakult a község/ olyan lehetett, mint az ország többi jobbágy-lakta területeinek. A község lakosága résztvett a Keppeny-féle lázadásban. Feltételezhető, hogy sokáig megtartotta pogány szokásait /tehát kereszténységük nagyon újkeletű volt/. Szt. István idejéből származó oklevél bizonyítja, hogy 1092-ben a veszprémi székeséptalan birtoka volt a község. 1232-ben épült az első templom. Feltehető, hogy akkor már iskola is volt a községben. Rendszeres tanítás nem lehetett. A reformáció idején a község lakosságának nagy része protestáns lett. Modernebb iskoláztatást vezettek be, de mégis megelégedtek a hitoktatással, az olvasás és éneklés elsajátításával, s -ha a szülők kívánták- az írás megtanításával. A XVII. században nyílt meg Nagyberényben az első protestáns iskola /Kb.1646-ban/. Iskolamesteret tanítottak. A török kiűzése után Nagyberényben is megépült a református oratórium. A róm. kath. egyházi élet és iskola is 1740 körül kezdődik. Az egyház 1777-ben az első templomot és iskolát vert falból. Mária Terézia 1777-ben kibecsatja a "Rabie Educationis"-t. Ezzel kapcsolatban Nagyberényben is szerveztek egy alsófokú iskolát az olvasni nemtudók számára. A kiűzés után ma nagyon törik magukat a tudományért. Mesélik az öregek, hogy alig egy-két osztályt végeztek, munkába kellett állniuk. Az iskolában sem folyik rendszeres tanítás. Alig akad egy-két továbbtanuló. Ezek esetleg papnak, vagy tanítónak mennek el.

Somogyi György 44 éves volt plébánosa a falunak. 7fju korában ő építette a mestani központi iskolát egy tanteremmel, kántor-lakással. Később kibővítette egy másik tanteremmel, és egy segédtanítói lakással. 1896/97-ben épült fel a zárda: szerzetes nővérek tanítottak benne leánytanulókat. A férfitanító csak mester /igazgató /, egyúttal kántor is.